

Najdražji biser

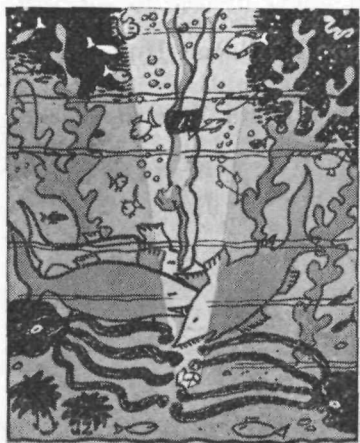
Po vsem zalivu so ljudje šepetali o tem. Od ust do ust je šla skrivnost o biseru, ki je bil tako lep in tako velik, da je bil vreden toliko, kolikor ves svet. Na dnu morja da leži, čuvajo da ga polipi z dolgimi tipalkami in morski psi, ki imajo zobe ko igle. Človek, ki bi se spustil v globino, da bi dvignil biser, bi našel smrt. Polipi bi ga ovili s tipalkami, morski psi bi ga raztrgali.

Staro pismo je pričalo, da govorice niso bile izmišljene.

Mornarji in ribiči so vedeli za mesto, kjer je ležal na morskem dnu najdražji kamen na svetu, ki je odseval iz globočine. Voda se je na tem mestu lesketala v prečudno lepih barvah.

In da je neki mornar, ki mu v prevroči želji po bogastvu ni bilo mar življenja, poskusil srečo. Spustil se je v morje in se ni več vrnil. Od takrat so bile govorice še skrivnostnejše.

V zalivu je živel mlad ribič. Bil je veren in je imel očeta in mater, ki sta bila stara in onemogla. Le sinova roka ju je redila.

V neki noči je naložil toliko rib ko še nikoli doslej. Pa se je domislil, da bi žrtvoval lov za večjo srečo, za biser. Odplul je na mesto, kjer je ležal na dnu morja biser. In je pričel grabiti ribe in jih metati v morje. In ko je vrgel zadnjo ribo, je še počakal, da se polipi in morski psi najedo. Nato se je slekel in skočil v morje. Odplaval je navzdol. V luči je videl pošastne polipe; njihove tipalke so ležale leno raztegnjene po tleh. Morski psi so ždeli negibno v svetlobi.

Ribič je splaval naravnost k biseru, ga pograbil, se zaokrenil ter švignil na površje. Skočil je v čoln ter odveslal.

Globina je potemnela ter se pogreznila v noč. Polipi so dvignili tipalke, morski psi so se zganili.

Drugi dan je bilo morje viharo kakor še nikdar doslej. Med valovi so švigali morski psi ko besne strele.

Ribič se je zaprl v svoje misli in ugibal, komu bi ponudil biser, da bi ga prodal po vrednosti, o kateri je govorilo pismo. Odločil se je, da ga ponudi najbogatejšemu človeku.

Poslovil se je od očeta in matere ter odšel na pot proti daljnemu mestu, v katerem je živel največji bogatin sveta. Hodil je dni in noči, trpel je glad in žejo in ko je stopil na prag marmornate palače sredi mesta, so mu stražniki zaustavili pot. In ko jim je ribič povedal, da bi ponudil bogatino drag kamen, so odstopili. Šel je skozi dvorane, katerih stene so bile prevlečene z žametom in katerih tla so bila pokrita s težkimi preprogami. Od stropov so viseli zlati lestenci in svetloba, ki je lila skozi okna, je žarela v njih.

Stopil je v deveto dvorano. Težki zastori so stražili ob oknih. Na mehki blazini je sedel postaren mož z dolgo brado. Njegove majhne, žive oči so begale po motnjavi.

Ribič se ni priklonil, ni položil roke na prsi, ni padel na tla. Zavedal se je, da ne prosi milosti. Pozdravil je bogatina in spregovoril:

»Prišel sem, da vam ponudim najdražji biser. V zalivu je ležal na dnu morja. Polipi z dolgimi tipalkami in morski psi, ki imajo zobe ko igle, so ga stražili. Vsi ljudje so hrepeneli po njem. Mornar, kateremu je bila misel na srečo dražja ko življenje, je skočil v globino in se ni več vrnil. V mirni noči sem se spustil na dno morja in sem ga dvignil. Pismo priča, da je vreden toliko, kolikor ves svet. Vprašam vas, če mi ga plačate po vrednosti, o kateri govori pismo?«

Bogatino so se razširile zenice. Vprašal je hlastno:

»Ga imaš tu?«

Ribič je segel v torbo in v temotni dvorani je zasijal biser. Bogatin je ogledoval dragulj, ga potehnal na roki in dejal:

»Res, vreden je toliko, kolikor ves svet. Slišal sem, kar pravi pismo, ali ne premorem toliko, da bi ga odkupil. Bogastvo polovice sveta je v moji lasti, vse ti dam zanj.«

Ribič je odmajal z glavo. Bogatin se je zamislil in je še spregovoril:

»Počakaj! Vse bom storil, da si prisvojim bogastvo vsega sveta. Ko to dosežem, skleneva kupčijo.« Ribič je bil zadovoljen in je odšel.

Bogatino je oživel. Razširil je kupčije preko vsega sveta. V zakladnicah so zaškripali težki pokrovi. Denar se je vsipal na vse vetrove in se vračal pomnožen. Zopet je tekla zlata reka navzven, na drugi strani se je vračala. In je bila vedno večja. Odplavljala je bogastvo dežel in mest ter ga nosila bogatino v roke.

Na svetu je zavladalo gorje. Ljudje so strmeli z grozo v nesrečo in usodo. Niso si mogli pomagati, zlata reka ni prizanašala. Postali so sužnji moža, ki je poslal nadnje zlato povodenj.

Ribič je čakal. Priča je bil krivicam in hudotam, ki so šle preko zemlje. Videl je ljudi, katerim so verige vzele človeško dostojanstvo. Poslušal je stok in mrmranje, vse to ni ganilo njegovega srca. »Nisem položil jaz roke na pravico drugih,« se je izgovarjal.

Zvedel pa je nekoč, da je prišel tudi njegov rodni krov v bogatino last in da sta postala oče in mati sužnja, kakor vsi prebivalci v zalivu. Vest ga je zapekla. Hotel je rešiti starše in je odhitel k bogatino.

Mož ga je pogledal tuje. Na prošnjo je odmajal z glavo.

»Ali se nisva pogodila, da kupim biser za bogastvo vse zemlje? Nič ne morem spremeniti.«

Ribič je odšel žalosten in potrč. Pa se je tolažil: »Kmalu bom gospodar vsega sveta. Takrat vrnem staršem svobodo in jih obsujem z bogastvom in preobiljem.«

Čakal je dolgo, dolgo. In zopet je šel k bogatino ter ga vprašal, če bosta lahko kmalu sklenila kupčijo.

Našel je moža potrtega. Z žalostnim glasom mu je povedal resnico, ki ni bila vesela.

»Prilastil sem si bogastvo sveta, usužnjil sem prebivalstvo zemlje. Le na bregovih vzhodnih dežel živi premeteno ljudstvo, ki se ni dalo ukaniti. Zaman je bil trud, ti ljudje so se smejali mojemu zlatu. Dovolj da imajo vsega in da ne potrebujejo od mene ničesar, so rekli. Njihove ladje jadrajo svobodne po morju. Vlada jim mogočen kralj. Tako velika je njegova moč, da je zaustavila tok mojega zlata.«

In bogatin je še dodal:

»Storil sem, kar sem mogel. Skleniva kupčijo, da ti dam za biser vse, kar imam. Dovolj ti bo.«

Ribič je pomislil.

»Tako ne prodam bisera. Dam ga samo za ceno, katere je vreden.«

Bogatin je sklonil glavo in ni odgovoril. Ribič se je poslovil in je odšel.

Namenil se je k mogočnemu kralju, ki je bil zaustavil tok bogatinovega zlata.

Hodil je dni in noči, da je prišel v deželo, kjer je vladal najmočnejši kralj na svetu. Prispel je v utrjeno mesto. Oborožene čete so korakale po ulicah. V jeklo odeti vojščaki so stražili ob vhodih.

Zaprosil je stražnike, da bi ga pustili pred vladarja. Povedal jim je, da je ribič in da bi rad ponudil kralju drag kamen.

Ribič je stopil pred kralja, ki je sedel na zlatem prestolu. Ni se priklonil, ni položil roke na prsi, ni padel na tla. Zavedal se je, da ne prosi milosti. Pozdravil je in spregovoril:

»Prišel sem, da vam ponudim najdražji biser. V zalivu je ležal na dnu morja. Polipi z dolgimi tipalkami in morski psi, ki imajo zobe ko igle, so ga stražili. Vsi ljudje so hrepeneli po njem. Mornar, kateremu je bila misel na srečo dražja ko življenje, je skočil v globino in se ni več vrnil. V mirni noči sem se spustil na dno morja in sem ga dvignil. Staro pismo priča, da je biser vreden toliko, kolikor ves svet. Prišel sem, da vprašam, če mi ga plačate po vrednosti, o kateri govori pismo.«

Kralj je ostrmel. Razgledal se je po sijaju, ki ga je obdajal. Oči so mu zagorele v želji, da bi kronal svoje bogastvo in blesk z najdražjim kamnom. In je vprašal:

»Imaš biser pri sebi?«

Ribič je segel v torbo in v dvorani je zasijal biser v žarki svetlobi, da je ugasnil blesk kraljevega bogastva.

Kralj je gledal dragulj kakor zamaknjen. In je spregovoril:

»Širna je moja dežela, veliko bogastva je v njej; vse izročim tebi za biser.«

Ribič je odkimal.

»Samo za ceno bogastva vsega sveta ga dam. Pismo govori, da je tolika njegova vrednost.«

In kralj se je zamislil, nato pa dejal:

»Z močjo in z orožjem si prilastim vrednost, ki jo zahtevaš za biser. Dotlej, da to dosežem, počakaj! In potem boš ti najbogatejši, jaz pa najmočnejši človek na svetu.«

Ribič je bil zadovoljen in je zapustil grad.

Orožje je zažvenketalo, bobni so zapeli in oznanjali pohod na vojno. Preko mej dežele se je razlila vojska. Plamen in smrt je nosila s sabo. Strah in groza sta šla pred njo. Ljudje so umirali v ranah in bolečinah. Ni bilo usmiljenja, ne prizanašanja v jekleni povodnji.

Kraljeva vojska je bila nepremagljiva. Vladarji drugih dežel so se branili, niso se mogli ubraniti moči in sili, ki je prišla nad nje. Daleč, daleč je že segala kraljeva oblast in še so prihajala sporočila, da je vojska zavojevala nove dežele.

Ribič je čakal. Ni bil priča grozotam, ni zrl umiranja in bede, ki je šla povsod, koder je divjala vojna. Le slišal je, da se gode na svetu hude reči, a se je opravičil, češ, nisem dvignil jaz meča nad življenje ljudi in smrt ne gospodari v mojem imenu.

Nekoč je zvedel resnico, ki ga je hudo potrla. Sporočilo mu je naznanilo, da vojne grozote niso prizanesle njegovi domačiji in da mu je vojska vzela očeta in mater, domači krov pa da je požgan do tal.

Vojska je dosegla dežele, ki so se razprostirale po visokih gorskih planjavah. Tudi te je skušala zavzeti in jih ukloniti kraljevi oblasti, a so bile moči že oslABLJENE. Na teh planjavah je prebivalo prirodno, še na pol divje ljudstvo, ki je ljubilo svobodo nad vse. Ob strmih grebenih visokih gora in pod orožjem bojevitenga plemena, ki je branilo kot lev svojo svobodo in pravico, se je skrušila moč kraljeve vojske. Kralj je bil potr in se je vdal v misel, da je nemogoče premagati ves svet. Poklical je k sebi ribiča in mu dejal:

»Hotel sem, da odkupim biser za bogastvo vsega sveta. Grozo in smrt sem poslal preko zemlje. Moja vojska se je polastila dežel in morij. Moje shrambe so prepolne zakladov. Moje žezlo gospodari in vlada vsem štirim stranem sveta. Le tam daleč v neznani deželi živi na visokih gorskih planjavah ljudstvo, katerega si nisem mogel podvreči. Reci, ali si zadovoljen, da se pogodiva za ceno vsega bogastva, ki sem si ga pridobil?«

Ribič je molčal in mislil.

Še mu je prigovarjal kralj:

»Nihče ti ne more dati več, kot ti lahko dam jaz. Vzemi, dovolj in preveč ti bo.«

Ribič pa je sklenil pri sebi: »Očeta in mater sem zgubil, rodni krov je v prahu in pepelu. Vse zaradi bisera. In da bi ga prodal sedaj pod ceno, o kateri govori pismo?«

Kralj je čakal.

»Ne morem,« je dejal ribič.

Kralj je sklonil glavo in ni odgovoril. Mladenič pa se je poslovil in odšel. In ko je bil sam, je zopet ugibal, komu bi ponudil biser. In ni našel človeka. Slišal pa je, da živi nekje v samoti najmodrejši mož na svetu. Namenil se je k njemu.

Šel je na pot in je hodil po cesti, s ceste je stopil na trato, s trate v puščavo, onkraj puščave je prišel v gozd. Dospel je do votline pod skalo. Tu je živel modrijan in samotar. Oblečen je bil v pusto raševino, dolga brada mu je pokrivala prsi.

Ribič je pozdravil puščavnika, nato mu je povedal zgodbo o biseru in ga še vprašal za svet.

Modrijan se je zresnil. Pozneje se mu je žalost razlila preko obraza. Velel je mladeniču, naj mu pokaže biser in ta je storil tako.

»In' bogastvo vsega sveta hočeš zanj?«

»Da; tako govori pismo o njegovi vrednosti.«

»Jaz ti ga odkupim,« je povzel mož.

Ribiču so se zaiskrile oči, vendar je podvomil o resničnosti samotarjevih besed:

»Kako dosežeš to, česar nista dosegla ne bogatin, ne kralj?«

Takrat je puščavski mož razprostrl roki, se razgledal na vse strani ter spregovoril s slovesnim glasom:

»Ves svet je moj, ker ničesar nimam. Ako pa bi posedal le ped zemlje, bi vse drugo ne bilo moje.«

Ribič je sklonil glavo. Čez čas je uprl pogled v moža. Nič ni govoril puščavnik, vendar je mladeničeva vest trepetala.

Tako sta stala in molčala. Prvi je spet spregovoril samotar:

»Dovolj je bilo vsega. Pri meni ostani in ves svet bo tvoj!«

Besede so pretresle ribiča do dna. Obnovil je v spominu vse, kar se je zgodilo od takrat, ko je dvignil biser iz morja. Spomnil se je gorjá in smrti, očeta in matere. Oklenil se je moža v raševini in zaihtel:

»Zahvaljen za to, kar si mi dal in za plačilo naj bo biser tvoj.«

Puščavnik je odmajal z glavo:

»Čemu bo meni in tebi?«

Sklonil se je k tлом, pobral okrogel prirodni kamen ter dejal:

»Če bo treba stolči oreh ali lešnik od sadov, ki rastejo v gozdu, ti bo prav tako služil ta kamen.«

Ribič je razumel vse. Dvignil je roko, zamahnil in zagnal biser v potok dol med vrbe. Takrat je pristopil samotar, ga objel in ga odvedel v svoje domovanje.

Francè Kunstelj

Svetonočni zvonovi

*Krog gorke pečice sedimo
in v jaslice svelle strmimo;
od zunaj nekje se zvon oglasi,
že angelci vabijo k polnočnici.
Ting, ting, ting, tang,
ting, tingel, tingel, tingel, tang.*

*Vstanimo, vstanimo, bratci, sestrice,
hitimo, hitimo čez snežne gorice!
Kaj mar nam nocoj je burja in mraz,
k polnočnici angelci spremljajo nas!
Ting, ting, ting, tang,
ting, tingel, tingel, tingel, tang.*

*Zvonovi, zvonite,
v Betlehem sveli nam pot pokažite,
da najdemo malega Jezuščka
in mater Marijo in Jožefa.
Ting, ting, ting, tang,
ting, tingel, tingel, tingel, tang.*

